

želim reći da je Ernesto Grassi prvi, prilikom jednog davnog gostovanja, krajem pedesetih ili početkom šezdesetih, kod nas, govorio pod naslovom »Protiv estetskog«. Svako može pogledati danas njegovu knjigu o antičkim teorijama lepoga, gde razlikuje estetsku od ontološke funkcije umetnosti. S. Morawski izvodi svoju anti-estetiku iz anti-umetnosti. Odo Marquard, koji je zastupljen jednim člankom u »Poljima« (jan. 81.) takođe govori o tome kako je došlo do obrta ka estetici i kako je iskustvo postalo estetsko itd. Ono što je Grlić dodao tome gledištu je jedino sporno u njegovom gledištu: umesto povezanost sa životom umetnosti i dubljim civilizacijskim promenama — spoj s Blochovim mišljenjem i ideologijom.

* * *

Da zaključim. Na moju *primedbu* da nikako ne može, osim po svome ressentimentu, da napada Međunarodni kongres, pripisujući zbog opšte teme neznanje organizatorima i učesnicima toga Kongresa, D. Grlić se zbog te primedbe okreće protiv mene, kao da je taj Kongres isključivo moja stvar i kao da je u pitanju moj rad i moje gledište u estetici! U nedostojnom tonu, ne zadirući celom dužinom svoga »odgovora« od neistine i klevete, Grlić ispoljava isključivo svoj afekt: pošto je uveren da je on svetski prvak iz discipline kojoj je naš »svetski skup« bio posvećen, i pošto on tamo iz bilo kojih privatnih razloga nije bio, Grlić sada bezobzirno napada taj skup, i to ne možda na temelju pročitanih saopštenja iz objavljenih akata, ili na temelju nekih prevoda u časopisima ili na radiju, najzad na temelju razgovora na televiziji ili radiju, već osporava generalnu temu Kongresa i napada ga kao ništavan i beznačajan skup.

Pošto sam, dakle, to primetio, Grlić pita o čemu je reč. *Reč je o moralnom, a ne o kolegijalnom sporu.* Zato nisam govorio o Grličevoj tezi o mogućnosti ili nemogućnosti teorije stvaralaštva, već sam javno osporio njegovo moralno pravo da napada Kongres. Kao odgovor na to, Grlić najpre pokušava da razgovor skrene prema njegovoj tezi o teoriji stvaralaštva, a zatim bezobzirno, neosnovano i neistinито napada mene i moj rad.

Grlić je dužan da javno brani svoj potpuno neosnovani napad na protekli Kongres kao međunarodnu ustanovu. Napisao je u »Poljima« dec. 1980: ... »Kada se uzmu u obzir sve te mnogobrojne, ne pojedine knjige već čitave biblioteke koje se iz estetskog horizonta bave stvaralaštvom, onda moram izraziti čuđenje... što jedan visokostručni svjetski estetski forum smatra da je potrebno konačno »pretresti« problem stvaralaštva, upravo zato jer to pitanje nije još do sada uopšte raspravljano unutar estetike, jer je to svjetsko-povijesni novum, nešto tako reći nepoznato, što se eto tek sada — zahvaljujući lucidnosti nekolicine — prvi put stavlja na dnevni red i što posvema revolucionira i obrće celokupnu dosadašnju tradiciju...« Taj pasus Grlić završava time što tvrdi da »svjetski estetski forum« postupa »s neviđeno ignorantskim stavom prema cjelokupnoj povjesti te discipline«.

U odnosu na mene Grlić je dužan da javno objasni kako sam ja sebe proglasio organizatorom Kongresa, o čemu postoji zapisnik s ponešto drugačijim sadržajem, kao što se ponečega još sećamo. Grlić je, takođe, dužan da objasni sve što je rekao o mojoj međunarodnoj saradnji, jer je sve to naprosto neistina.

»Zaboravljajući svoj napad na Kongres, Grlić zahteva razgovor o njegovoj tezi u pogledu teorije stvaralaštva, o čemu zaista nije potrebno diskutovati, jer je to njegova teza, u kojoj lepo citira Nietzschea. No, zanimljivo je to što u njegovoj »povijesti filozofskih problema« nema ni pojma ni teorije stvaralaštva, nema ni traga od *Nikomahove etike*, a Aristotelovu *Metafiziku* ne navodi lege artis, pa tako, prema sopstvenoj formulaciji, »s neviđeno ignorantskim stavom postupa prema povjesti« tog problema.

Sudeći po moralu koji je u ovoj stvari ispoljio, Grlić pre spada u istoriju morala negoli u istoriju estetike.

Najzad, ono što je na početku Grličevog napada. Tvrdi da u teoriji stvaralaštva sa mnom ne može voditi razgovor o nečem bitnom. To je, naravno, tačno, ali utoliko što je u teoriji stvaralaštva bitna istorija pojma stvaralaštva, a baš to nedostaje u Grliča. Zatim, u razgovoru o nečem bitnom uvek je bitan sam razgovor, spremnost i sposobnost za razgovor (Wir sind Gespräch), što Grliču u ovom slučaju nedostaje. Ostaje samo njegovo nedostojno, nekolegijalno i neljudsko ponašanje. Ostaje životinjsko ljudsko carstvo.

Ostavljajući začas po strani neistine i nesuvislosti, čak klevetničke nasrtaje u Grličevom »Odgovoru«, što se ipak može razumeti iz njegovog ressentimenta, zanima me otkuda Grliču pravo na nepristojnost, na ono što ne pristaje ni ljudima, ni stvarima.

Sve stvari su na tavanu

borislav b. milic

*Moraš praviti loše pesme
Rđave pesme u svakom pogledu
Pesme sačinjene na brzinu
Pesme koje se ukidaju čim nastanu
Pesme samoubice
Pesme koje zapravo i ne postoje
Baš kao i ova*

CVEĆE U SAKSIJAMA SVAKI DAN SE ZALIVA

*Ja i ti povremeno razgovaramo
Ili se meni tako čini
Kažem ti svašta u zanosu
Ispovedam ti se
I reči su mi čiste
I upućene samo tebi
I zaplačem zaridam*

ČIM OTVORI OČI OTVORI I LEPA USTA

*O nesrećama raznih vrsta
O neuzvraćenoj ljubavi
O neiskazanom bolu
O promašenosti života ovdje na zemlji
O AVAJIMA i VAJIMA
Samo ne pesmom
Jer došlo bi do eksplozije
Do pomeranja galaksija i velikih maglina*

OKO SEDAM SATI NAVIJAM SAT

*Ova čuda oko nas
Televizija i roboti u kuhinji
Oslobođena žena i široki drumovi
Automobili koji gledaju u tvoje prozore
Kao krokodili uvereni da im nisi nikakva
prepreka
I tušta i tma drugih stvari ovog vremena
(O samovolji da i ne govorimo)
Ostavljaju te bez oslonca
Ali ti zato strpaju kišobran u šake
Koji posle upotrebe možeš staviti i u džep*

ČAČKALICE ILI ŽIVELA KOZMETIKA

*Kozmetičari
Zbijte svoje uspravne redove
Isprsite se još više
Gledajte smelo u mušterije
Unapredite svoje usluge
I još bolje saradujte
Sa autorima vaših proizvoda
Jer svi računaju na vas
Upamtite
Kozmetičari širom beslovesnog sveta*